

DISTRIKTSPOLITIKK 2.0 – TANKESMIE OG DIGITALISERING

Et oppspill til trøndersk handling

En arbeidsgruppe bestående av Kirsten I. Værdal, Bjarne Håkon Hanssen, Lornts Tønne, Arve Løberg og Lars H. Molden har laget notatet og sender det til Trøndelag fylkeskommune etter pressekonferanse fredag 1. juni 2018.

På "Trøndelagsmøtet 2018" snakket **Bjarne Håkon Hanssen** om behovet for det han kalte "distriktpolitikk 2.0". Han utdypet dette ytterligere i et intervju med Trønder-Avisa.

I ettertid har en gruppe ledet av **Bjarne Håkon Hanssen, Kirsten I. Værdal, Arve Løberg og Lornts Tønne** jobbet videre med problemstillingen med sikte på å legge fram et forslag til hvordan arbeidet med en ny distriktpolitikk kan drives.

I arbeidet har vi hatt samtaler med flere personer blant annet i Trøndelag fylkeskommune og Nord Universitet. Siktemålet har vært å se om det er mulig å komme med et forslag til hvordan man kan jobbe for at Trøndelag skal bidra til å lage "distriktpolitikk 2.0", både for utviklingen i vår region men også for å kunne bidra til nasjonal politikk.

Vi har i arbeidet sett på muligheten for å etablere en trøndersk tankesmie etter modell av det som er gjort på dette området tidligere med blant annet Civita og Agenda. Vi har imidlertid kommet til at vi ikke ville jobbe med organiseringen, men heller hvordan det er mulig å finne et verdibasert grunnlag for hvordan utformingen av framtidens distriktpolitikk kan være.

I dette arbeidet har vi fått nyttig og viktig hjelp av **Lars H. Molden** fra Nord Universitet. Gruppens konklusjoner er i stor grad preget av de synspunkter Molden har kommet med og som gruppen har diskutert og vil fremme som et utgangspunkt for å kunne legge fram et forslag til hvordan og hvorfor arbeidet med distriktpolitikk 2.0 kan drives videre.

Vi tror det er behov for å ta en mer aktiv og framoverlent holdning til distriktpolitikken i årene framover. Mye av det tankegodset som distriktpolitikken er tuftet på er av eldre dato og utviklingen de siste årene har vist at dagens regjering på mange måter «definerer distriktpolitikken ut». Samtidig har mye av distriktpolitikken til de forrige regjeringene vært basert på å skulle bremse utviklingen og ta vare på det som har vært.

Vi tror det er mulig å etablere en trøndersk tankesmie som kan bidra til at en ny distriktpolitikk, «Distriktpolitikk 2.0», baserer seg på ny kunnskap og at den er faktabasert og ikke styrt av gårdsdagens løsninger og ropet etter mer penger og distriktsstøtte fra statlige myndigheter. Skal man etablere en slik tankesmie er det vår klare anbefaling at dette skjer i et samarbeid mellom fylkeskommunen og næringslivet i regionen. Vi tror

det finnes penger i lokalt/regionalt næringsliv som kan bidra til en slik satsing.

Vi har kommet så langt som vi føler vi kommer i vårt arbeid. Vi utfordrer nå trønderske politikere og Trøndelag fylkeskommune til å ta dette initiativet videre med sikte på at hele regionen kan bidra til sentral politikk på et område som for store deler av vår region er meget viktig.

Underliggende problemstillinger:

Vi ser at det i Trøndelag er en rekke cluster eller klynger som fungerer meget bra og som blir viktige fyrtårn for utviklingen i årene framover. Eksempel på dette er industriklyngen i Verdal, Skogmo industripark, oppdrettsmiljøet på Vikna, landbruksklyngen i Steinkjer, industriklyngen i Orkanger og oppdrettsmiljøet på Frøya.

Det er viktig å få kunnskap om hvorfor disse har lyktes og om det er overførbare erfaringer som man kan ta med seg videre.

Det er viktig at man ser på hva som skal til for at næringslivet i distriktene kan lykkes. Hvilke politikkområder er det som har betydning for nyetableringer og videreutvikling av næringslivet i distriktene?

Det er ikke åpenbart at Trondheim vil lykkes mye bedre enn resten av Trøndelag i framtiden, rett og slett fordi at Trondheim i europeisk sammenheng er liten som «urban by», mens det trønderske omlandet tilhører Europa-toppen når det gjelder matproduksjon i grønn og blå sektor. For at den urbane delen av Trøndelag skal lykkes, trenger man i større grad framover omlandet for å kunne utgjøre en kraft og skape noe annet av «urbane Trondheim» enn det du finner i tilsvarende områder i Europa.

Handler dette om en annen skattepolitikk? Går det på finansieringsmuligheter (eks. Tidligfasefondet i Nord-Trøndelag)? Går det på hvordan småbyene i distriktene på en bedre måte kan «urbaniseres»? Går det på hvordan vi kan rekruttere nok kompetanse til distriktene av den kompetanse vi trenger i dag – og ikke minst i fremtiden?

Digitaliseringen vil både kunne være en trussel og en stor mulighet. Vi vet at dette vil gi betydelig færre offentlige arbeidsplasser og innenfor private og offentlige tjenesteytende næringer, hvor digitaliseringen og delvis robotisering vil overta jobber som har vært i distriktene. Samtidig vet vi at det er fullt mulig med ny digital teknologi og tenkning å etablere og drive virksomheter langt unna de store sentra fordi teknologi hvisker bort avstander og geografiske ulemper.

Det er mange som er opptatt av spørsmål rundt forholdet mellom sentralisering/urbaniseringen og utviklingen i distrikts-Norge. Vi siterer fra et debattinnlegg som utviklings sjef Moa Bjørnsson i Træna kommune i Nordland hadde i "nordnorsk debatt" tidligere i vår, som også belyser denne problemstillingen.

"Urbaniseringen skjer overalt, og forandrer suksessivt det gamle fiske- og bonde-Norge. Men sammenlikner vi Norge med resten av verden virker det likevel som at urbaniseringen er litt annerledes her. Blomstrende storbyer med innovasjonshubber, teknoparker og inkubatormiljøer ser ut å kunne sameksistere med små, ville spredtbygde lokalsamfunn i det vanskelige terrenget som utgjør dette landet. Da jeg kommer fra Sverige kan jeg se forskjellene tydelig. Der er det valg i år og i de politiske appellene refereres det til Norge som det gode eksemplet på samfunnsbygging i hele landet.

Norge kan velge fortsatt å være et forbilde.

Kombinasjonen av de levende urbane byene og de levende "ikke-urbane" småstedene gjør Norge unikt i sitt slag. Og attraktivt. Ekstrem natur finnes ellers mange steder på jorden, men vill natur som er befolket finnes ikke overalt. Og legger man til infrastruktur og kultur, så er det i hvert fall ikke så mange flere konkurrenter. Selv om vi mange ganger sliter med dårlige veier, kranglete båtruter og kansellerte fly er dette en nasjon hvor hele landet er moderne.

Et land hvor du kan dra med kollektivtrafikk langt ut til en øy der det bor bare noen hundre mennesker, men der det plutselig er tusenvis av folk fra hele verden fordi det er festival. Hvor du i en av landets minste kommuner møtes av en pride-parade, hvor mennesker har lyst å hylle mangfoldighet og åpenhet. Et land hvor man kan fly til plasser med bare et par tusen innbyggere, der man finner både internasjonal kunst, spennende kultur og rå arkitektur helt ute i distriktet. Et land hvor kommunene er så små at man som innbygger forstår hva demokrati betyr på riktig.

Det er denne kombinasjonen som gjør nasjonen Norge særpreget. Men også sårbar. For det vi hører nå er at det må være "stort" for å være verdt å satses på. De mange små foretakene går under radaren på hva

som telles som verdiskaping. Det signaliseres at det er volum, storskala og eksport som gjelder hvis Norge og Nord-Norge skal lykkes.

Er det sant?

Storskala og urbanisering i all ære. Men jeg er ikke sikker på at det er det eneste svar på hva som bygger et fremstående land eller en Nord-Norsk landsdel. Hvis Norge melder seg på kappløpet om å bli konkurransedyktige på alle fronter internasjonalt er det kanskje lett å glemme bygdene, og alle små og mellomstore bedrifter og steder. Men da visker man også ut det som gjør Norge unikt i sitt slag.

Urbanisering trenger ikke å være et skjellsord. Byen og bygden trenger ikke å stå i konkurranse mot hverandre. Tvert imot. I et land som Norge hvor det meste er hverken by eller bygd, behøver bygden og byen nettopp hverandre.

Derfor må vi omformulere konseptet urbanisering. Urbaniseringen i Norge trenger ikke å bety at distriktene avfolkes, men at bygden også blir urban.

Urbanisering i Norgesmodellen kan bety at byer og bygder låner det beste av hverandre, og anerkjenner at begge har verdier. At det går an å være bonde, fiskere eller lokalmatprodusent og samtidig interessert i teknikk, kultur og utvikling. At spenstig arkitektur, kultur, natur og grønske finnes i både byen og bygden. At både store og små foretak får eksistere og utvikles, side ved side. At innovasjoner oppstår der folk og kompetanser møtes, hvilket kan være i en mangfoldig bygd likevel som i en mangfoldig by, eller via nett. At kommuner får lov å være av forskjellig størrelse. At universitet og utdanningsinstitusjoner kan være både sentrale og perifert plasserte. Og at smart samferdsel betyr å investere i både elbusser i byene og hybridferger til havs. Poenget er at det finnes en potensiale i de mange små enhetene som kobles sammen til store nettverk. Det kan faktisk være mer robust med mange små tett sammenhengende enheter, enn få store.”

Digital transformasjon og distriktene – behovet for ny kunnskap

Digital transformasjon kan defineres på mange måter. I dette notatet velger vi følgende tilpassede definisjon:

“Digital transformasjon er den endringen som er assosiert med anvendelsen av digital teknologi i alle deler av samfunnet. Digital transformasjon har funnet sted når bruk av digital teknologi øker innovasjon og kreativitet, og stimulerer signifikant endring i profesjonelle, sosiale og kunnskapsmessige domener».

Digital transformasjon har betydelige konsekvenser for individ, organisasjon og samfunn. Samtidig er effekten av digitalisering ulik for urbane og rurale strøk (by og distrikt) på grunn av noen iboende mekanismer som vi beskriver i dette notatet.

Digitaliseringen har potensiale til å gi distrikter noe av den samme utviklingskraften som kjennetegner byer i dag. Vi kan si at overgangen til digital tenkning kommer med en lovnad om at distriktene kan skape mer og bli relativt sett mer konkurransedyktige. Vi kaller dette **digitaliseringens lovnad**. Men hvordan materialiserer den seg i virkeligheten og hvordan kan vi dra nytte av den?

Vi vil i det følgende skille mellom analog og digital tenkning. Med **analog tenkning** refererer vi til politisk økonomisk teori basert på industrialisering, fysiske varer og de institusjoner som har utviklet seg som en følge av disse. Et eksempel på en slik institusjon er det vi kjenner som den moderne bedriften som oppstår som et følge av høye transaksjonskostnader i et marked. Dersom hver enkelt av oss skulle handle med alle andre, ville vi brukt veldig mye tid på å finne riktig pris og riktig kvalitet. Med andre ord ville transaksjonskostnadene ville vært veldig høye. En bedrift kan være et alternativ til at hver av oss handler med alle fordi den klarer å redusere transaksjonskostnadene ved å spesialisere seg og handle med mange samtidig.

Transaksjonskostnader er dermed mye av årsaken til at vi har bedrifter og de er størst der varer som selges er fysiske, krever mye fysisk arbeidskraft og de handles som en følge av konsumenters udekkete og økende etterspørsel. Institusjoner som bygges rundt denne typen virksomhet er der for å regulere bedriftens adferd og markedets sum av transaksjoner. Eksempelvis vil et industrielt marked underinvestere i

kollektive goder med positive eksternaliteter, slik som utdanning og forskning. På den annen side vil et uregulert marked bidra til negative eksternaliteter i form av forurensning og forsøpling, og må derfor reguleres for å la bedriftene møte den reelle kostnaden med sine handlinger. Vår forståelse av transaksjonskostnader og eksternaliteter er i stor grad knyttet til industrialisering og fysiske varer – altså den analoge tenkningen.

Med **digital tenkning** mener vi en produksjonslogikk som ikke knytter seg til fysiske varer og industrialisering, men til et domene hvor mye av det vi kjenner som det industrielle samfunn og de prinsipper som styrer dette, ikke lenger vil være gyldige. I samme bedrift som over vil transaksjonskostnadene være mye lavere på grunn av teknologiske koblinger mellom individer (såkalt peer-to-peer), utdanning kan bringes ut til stadig flere uavhengig av geografi eller demografi, og arbeidskraften som inngår i produksjonen i økende grad vil være automatisert og geografisk uavhengig.

Overgangen fra analog til digital - mekanismer

Denne overgangen fra det analoge til det digitale vil ha betydelig forskjellig effekt på byer og distrikter. I en analog tankegang har byer en betydelig fordel i å skape økonomisk utvikling av (minst) fire årsaker:

1. **Transaksjonskostnader er lavere** – man drar nytte av stordriftsfordeler av å ha human kapital (menneskelige ressurser) og kunder samlet på samme sted i høye konsentrasjoner. Dette medfører at det er enklere å produsere nok som bedrift til å overleve, samtidig som man har nok variasjon i etterspørselen til å kunne sikre et bredt tilbud av varer og tjenester, og også sterkere insentiver for innovasjon og nyskapning.
2. **Positive eksternaliteter er sterkere** – konsentrasjon av mennesker gjør investeringer i human kapital (spesielt utdanning og forskning) mer sannsynlig da det vil gagne mange. En konsentrasjon av universiteter er sentralt for å skape et best mulig læringsmiljø og tilgangen til disse institusjonene sikrer god tilgang på human kapital som igjen er viktige input i en økonomisk utvikling.
3. **Høyere konsentrasjon av kreative virksomheter** – innovasjon fordrer evnen til å oppfatte og utnytte nye muligheter. Man forstår entreprenøriell tenkning som tett relatert til kreativitet. Dermed er byer, med høyere konsentrasjon av kreative individer, ledere i den økonomiske utviklingen.
4. **Nettverkseffekter er sterkere** – samlokalisering av bedrifter, kapital, universiteter, krevende kunder, leverandører, og offentlige

institusjoner, skaper sterke nettverkseffekter. Vi kjenner dette ofte som næringsklynger som i sitt samspill skaper bedre vilkår for økonomisk utvikling.

Tradisjonell distriktspolitisk tenkning har ofte gitt seg utslag i forsøk på å begrense fordelene med disse fire punktene.

1. Man krever særegne insentiver for å redusere transaksjonskostnader (f.eks differensiert strømpris, drivstoff, arbeidsgiveravgift eller skattefradrag).
2. Man har krevd fysisk tilstedeværelse av utdanningsinstitusjoner spredt utover hele den norske geografien.
3. Man har etterspurt tiltak for å øke tilfanget av kreative næringer i distriktene (selv om dette nok ikke har vært et vesentlig distriktspolitisk krav)
4. Man har drevet top-down klyngeutvikling gjennom sterke offentlige insentiver for å bygge klynger under den forståelsen at disse vil styrke den økonomiske utviklingen også dersom de er designet og ønsket fremfor et resultat av en naturlig markedsmessig evolusjon.

I en digital tenkning skaper teknologi og nye måter å organisere virksomhet på, nye muligheter til å redefinere de fire dimensjonene over. Den sentrale endringen er knyttet til måten **produksjon** og **konsum** blir organisert på i en digital økonomi. Digital teknologi endrer **produksjonen** gjennom at geografisk lokalisering blir mindre viktig (arbeidskraft kan sitte hvor som helst), skalerbarheten er kraftig økende (det kreves ikke økende investeringer i takt med økende produksjon), og standardiserte produksjonslinjer blir erstattet av ny teknolog (f.eks 3D printing som i økende grad raskt kan omstilles til å produsere nesten hva som helst). I tillegg er det verdt å nevne at selve tilgangen på human kapital vil være mer distribuert når utdanning i økende grad gjøres tilgjengelig uavhengig av tid og sted (MOOC revolusjonen).

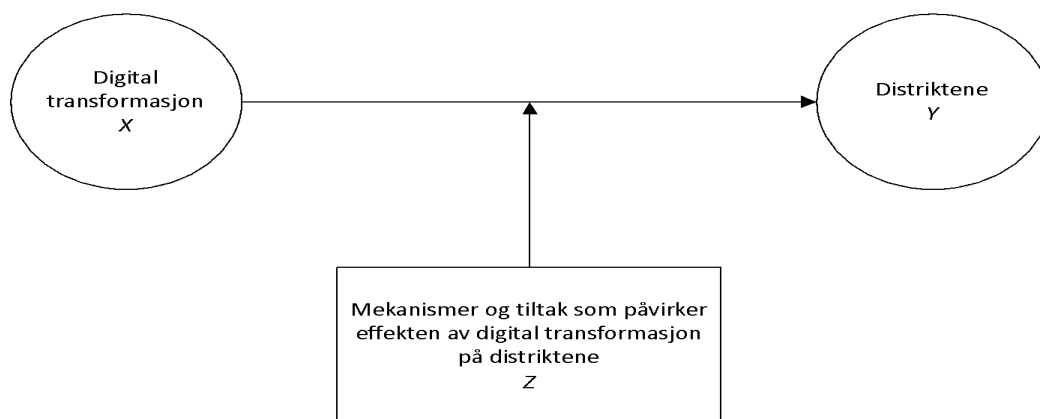
Digital teknologi endrer også måten **konsum** og vi som konsumenter opptrer. Konsentrert, fysisk shopping (typisk materialisert i form av kjøpesenter) blir mindre viktig i møte med økende e-handel i tospann med stadig bedre distribusjon (f.eks Amazons droneprogram). Nettopp kjøpesenter har vært et viktig urbant virkemiddel for å øke konsumet og dermed holde liv i en økonomisk vekst basert på konsum. Samtidig har bevissthet rundt bærekraft og kvalitet skiftet etterspørsel fra masseproduserte, standardiserte varer i et konsentrert utvalg (f.eks Ringnes og Friele), til spesialiserte varer i et distribuert utvalg (f.eks

mikrobryggerier og egenimportert kaffe). Denne «hipsterifiseringen» av konsum gir mer desentralisert og distribuert etterspørsel. Begge disse momentene – produksjon og konsum – gjelder egentlig uavhengig av om vi snakker om varer eller tjenester av offentlig eller privat art. Og de har til felles at de potensielt **reduserer byenes relative fordel opp mot distriktene**. Men hvorfor skjer ikke dette raskere? En sentral hypotese er at vi har utdaterte politiske virkemiddel – spesielt knyttet til måten vi tenker distrikt på. Konsekvensen av denne hypotesen er at vi trenger en ny distriktpolitisk tenkning.

En ny distriktpolitisk modell (distrikt 2.0)

For å kunne forstå hvorfor **digitaliseringens lovnad** ikke har materialisert seg i større grad, og hvordan vi griper muligheten for å realisere dens potensiale, trenger vi ny kunnskap. Vi trenger innsikt frigjort fra ideologiske dogmer og vedtatte «sannheter» som i stor grad er basert på analog tenkning. Vi trenger også å forstå hvordan vi best kan tilpasse oss overgangen fra digital til analog. Med andre ord kan vårt behov oppsummeres i følgende:

«Hvilke konsekvenser har overgangen til digital tenkning for distriktene og hvordan drar vi best mulig nytte av denne til distriktenes fordel?»

Figuren over illustrerer et kausalt design. Vi er interessert i hvilken effekt X har på Y og hvordan Z kan påvirke denne effekten. En arbeidshypotese på forholdet mellom X og Y kan være relatert til endringer i **produksjon** og **konsum** som diskutert over. Mulige arbeidshypoteser for hva Z kan inneholde, vil være viktige neste steg i arbeidet med utledningen av distriktpolitikk 2.0. Her er våre umiddelbare refleksjoner basert på innspill fra siste møte.

1. Det eksisterer en utdatert historie/fortelling om hva det vil si å bo i distriktene – hva som definerer oss som bor her.
2. Det eksisterer utdaterte «sannheter» i måten vi forstår hvilke mekanismer som påvirker utviklingsbanen vi er på. Eksempelvis blir det ofte forstått slik at mange utviklingstrekk er negativt for distriktene selv om det motsatte kanskje er tilfelle (f.eks e-handel vs lokal butikk).
3. Det eksisterer en misforståelse om forholdet mellom bygdesolidaritet (å støtte opp under tradisjonelle lokale institusjoner) og konformitet (avvik fra norm tillates ikke), og man tenker at de er det samme. Dette har implikasjoner for homogenitet av menneskelige ressurser og er direkte skadelig for økonomisk og sosial utvikling i en digital verden der heterogenitet blir en viktig ressurs for bygda (slik det er for byene i dag).

Noen eksempler på effekten av digital tenkning i sentrale sektorer

For å belyse hvordan overgangen fra analog til digital tenkning påvirker et distrikt som Trøndelag, har vi raskt sett på to viktige sektorer; landbruk og offentlig virksomhet.

Landbruk

Landbrukspolitik og distriktspolitik har sterke koblinger. Og det trønderske landbruket er i aller høyeste grad i en overgangsfase fra analog til digital tenkning. Gjennom det siste tiåret har produktiviteten i jordbruket og skogbruket økt med nesten 40%¹. Dette skyldes i all hovedsak stor vilje til innovasjon og teknologiadopsjon. Videre er potensialet for ytterligere vekst stort i form av ny digital teknologi som kan bedre presisjonen og produksjonsplanleggingen. Dette gjør norsk landbruk godt posisjonert for å bli verdens mest bærekraftige mat og planteproduksjon i en tid der kravet til klimavennlig produksjon er kraftig økende. Dette kan videre bety at nye markeder åpnes for norsk landbruk.

I sum betyr denne teknologiadopsjonen og digitaliseringen av norsk landbruk at næringene blir mer kunnskapsintensive, de møter nye virkeligheter i form av nye markeder, og de vil fortsette å innovere og adoptere ny teknologi. I dette skiftet med nye muligheter og nye trusler synes et behov for nytenkning rundt rammebetingelser og støttefunksjonene rundt landbruket som vesentlig. Igjen vil kunnskap om

¹ <https://konjunkturbarometer1.no/region/innlandet/2017/bonder-pa-produktivitetstoppen>

tiltak som bidrar til at norsk landbruk drar nytte av den digitale transformasjonen være vesentlig. Dette er dermed et viktig element i Distriktspolitik 2.0

Offentlig sektor

Offentlig tjenesteproduksjon er et annet område som i stor grad påvirkes av digital transformasjon. I møte med aldrende befolkning og lavere skatteinngang (blant andre faktorer) settes offentlig tjenesteproduksjon under et voldsomt press for å skape mer for mindre. Innovasjon i offentlig sektor er dermed et viktig satsingsområde og digital tenkning er sentralt. To forhold er spesielt tydelige. For det første legger nyere forskning på offentlig tjenesteproduksjon betydelig vekt på samproduksjon (hvor innbyggere har en betydelig rolle i design og produksjon av offentlige tjenester) og samarbeid mellom private og offentlige aktører. Slike konsortier av brukere og produsenter krever nye produksjonsmåter og muliggjøres mye av digital teknologi². Samtidig er det store utfordringer knyttet til samproduksjon og kunnskap om hvordan digital tenkning kan bidra positivt, er igjen viktig.

For det andre økes kravet til kompetanse i offentlig tjenesteproduksjon. Dette utfordrer mindre fagmiljøer i offentlig sektor i distriktene. Samtidig kan digital tenkning og digital teknologi bidra til å dekke dette kompetansegapet. To eksempler som kan belyse dette er fremveksten av desentralisert og digital utdanning, og kunstig intelligens. Digital utdanning er i stor vekst³ og det tilbys i dag tusenvis av kurs online i alt fra elementær algebra til avansert biokjemi på doktorgradsnivå. Denne tilgangen til ny kunnskap er stedsuavhengig og kan være en del av løsningen på kompetansebehovet. Kunstig intelligens bærer også med seg et betydelig potensial for offentlig tjenesteproduksjon⁴. Et nærliggende eksempel er bruken av store databaser og kunstig intelligens til å stille presise diagnoser basert på innrapporterte testresultater. Ved bruk av IBMs Watson kan en lege på Vikna i prinsippet stille en diagnose like presist som en spesialist ved Massachusetts General Hospital i Boston⁵.

² <http://programme.exordo.com/irspm2017/delegates/presentation/147/>

https://www.researchgate.net/publication/319504628_The_Increasing_Role_of_Digital_Technologies_in_Co-production_and_Co-creation

³ <https://www.economist.com/briefing/2014/06/27/the-digital-degree>

<https://www.digitalpulse.pwc.com.au/three-ways-education-disruption-digital-technology/>

⁴ <https://www.capgemini.com/consulting/wp-content/uploads/sites/30/2017/10/ai-in-public-sector.pdf>

⁵ <http://medicalfuturist.com/what-is-using-ibm-watson-in-medicine-like/>

Igjen kommer vi tilbake til poenget med vårt initiativ:

For å realisere potensialet som ligger i digitaliseringens lovnad, må vi tenke distriktspolitikk på nytt. Enten det gjelder landbruk, offentlig sektor eller andre deler av samfunnet, så har den digitale transformasjonen stor betydning for oss i distriktene. Og dette bør distriktspolitikken gjenspeile.

VEDLEGG

Organisering

Gruppen har vært innom dette tema, men har konkludert med at vi ikke ser det som vår oppgave å foreslå selve organiseringen. Vi tror det er mulig å etablere dette i et samarbeid mellom organisasjoner, det offentlige og næringslivet. Det finnes i dag nasjonalt flere «tenketanker» som er organisert som stiftelser hvor man har med næringsinteresser som eiere og organisasjoner eller private aktører som finansieringskilder.

En tenketank eller tankesmie som er etablert er «Tankesmien Agenda» som er eid av Landsorganisasjonen i Norge og Trond Mohn.

De skriver følgende om sin virksomhet:

«Tankesmien Agenda er en partipolitisk uavhengig tankesmie som bidrar til samfunnsanalyse og politikktutvikling for det moderne sentrum-venstre. Enkeltindividets frihet forutsetter et bærekraftig samfunn med like muligheter, tillit og små forskjeller. Tankesmien Agenda skal styrke det offentlige ordskiftet gjennom kunnskapsformidling, utredninger, meningsutveksling og forslag til nye politiske løsninger som fremmer et slikt samfunn. Tankesmien Agenda er en møteplass for fremtidsrettet politisk nytenkning i hele landet, hvor samfunnsengasjerte mennesker fra politikk, akademia, organisasjonsliv, næringsliv og media kan bidra med ulike oppfatninger og perspektiver. Tankesmien Agenda er organisert som et ideelt AS, og eies av Trond Mohn og Landsorganisasjonen i Norge (LO).»

En annen tankesmie er Civita. De skriver om seg selv:

«Civita er en liberal tankesmie med et ideelt mål. Civita skal formidle kunnskap og ideer som er tankevekkende og utvider rommet for den politiske debatt, og fremme forslag til reformer.

Civita vil vektlegge det idébaserte og prinsipielle perspektivet i samfunnsdebatten. Civita skal fremme, ikke bare forklare, betydningen av liberale verdier, blant annet gjennom utredning og analyse, deltakelse i samfunnsdebatten, skolering, møter og publikasjoner. Blant de mest sentrale liberale verdiene og ideene er det liberale demokratiet, menneskerettighetene, en fri og åpen økonomi, et sterkt sivilt samfunn og det personlige ansvar. Liberale rettigheter beskytter og muliggjør individets frihet.

Civita skal fungere som et nettverk av personer med ulik politisk partitilhørighet, og fra ulike deler av samfunnet (akademia, næringsliv, media, organisasjonsliv og politikk). Civita skal opptre uavhengig av politiske partier, interesseorganisasjoner og offentlige myndigheter.

Civita arbeider for økt kunnskap og oppslutning om liberale verdier, institusjoner og løsninger, for å fremme en samfunnsutvikling basert på respekt for individets frihet og personlige ansvar. Civita skal realisere sitt formål gjennom utredninger og analyser, deltakelse i samfunnsdebatten, skolering, møter og seminarer.

Realiseringen av Civitas formål er betinget av økonomisk støtte fra et mangfold av private bidragsytere.»

Alternativt kan det være en tankesmie som ikke har en slik «begrensning», men en stiftelse som er trøndersk basert med kapital og eiere fra Trøndelag, hvor man også i større grad kan forsøke å skaffe offentlige midler til arbeidet uten at det er politisk basert.

Det kan også være en mulighet å etablere «Agenda Nord», som kan være en avdeling av Tankesmien Agenda, hvor man kan dra vekslers på det som skjer i Oslo og hvor man har tilgang på kompetanse og systemer derfra men rendyrke «Nord-avdelingen» på

Distriktspolitikk 2.0. Det kan også være mulig å sjekke muligheten for et samarbeid med Agenda Nord-Norge AS som ledes av Roger Ingebrigtsen. Dette selskapet eies av LO, NHO og Sparebank1 Nord-Norge med en tredjedel hver. Selskapet ble etablert i 2015 og i 2016 hadde de en driftsinntekt på 15 Mkr, lønnskostnader på 3,2 Mkr og et resultat på minus 117.000. Aksjekapitalen i selskapet er på 30.000 kroner.

Norge +

Politikk for gode liv i hele landet Laget av «Tankesmien Agenda» våren 2017

Sammendrag

I hele verden ser vi sterke urbaniseringstrender. Stadig flere av oss bor i byer. Også i Norge går flyttestrømmene mot byene. Sammenlignet med de fleste andre land har vi likevel klart å opprettholde gode tilbud og muligheter også utenfor byene. Vi har en spredt bosetning, med levende lokalsamfunn og verdiskaping i hele landet. Selv om vi bor stadig tettere i Norge, bor to tredjedeler av oss andre steder enn i de fem største byene.

I debatten om distriktenes framtid kan man ofte få inntrykk av at moderne, rasjonelle og sentraliserende krefter står mot de romantiske, bakstreverske og distriktsvennlige. Så enkelt er det ikke. Vi må hele tiden organisere oss bedre og skape nye verdier, og samfunnet er alltid i endring. Løsningene trenger ikke være å gå tilbake til hvordan ting var før. Mange oppgaver kan løses smartere. Teknologien gir nye muligheter for spredt arbeid og bosetting og vi kan organisere offentlige tjenester smartere både i byene og på bygda.

I løpet av våren 2017 har Tankesmien Agenda spurt folk i hele landet hva de mener skal til for å sikre gode liv akkurat der de bor. Vi har møtt et hundretalls mennesker fra næringsliv, forvaltning og lokale kunnskapsmiljøer. Vi har ikke fått plass til alle forslagene fra møtene, men grunntonen fra dem alle er felles: Sentralisering er en sterk kraft og dersom vi ønsker spredt bosetting kreves mer målrettet politikk for dette. Liv i hele landet er dessuten ikke romantikk, det er lurt.

Politikkens oppgave er å sikre befolkningen gode liv. Det er flere gode begrunnelser for å sørge for det over hele landet. For det første er norsk verdiskaping i stor grad knyttet til utnytting av naturressurser i form av fisk, mineraler, trevirke og andre råvarer som er spredt over hele landet. For det andre er vi et folk som er knyttet til hverandre gjennom stedene våre. Vi ferierer i Norge og vi tar med oss hjemstedene våre i dialekter, fotballag, bunader og familiehistorier. Nærhet til beslutningstakere og kjennskap til hverandre bygger tillit. For det tredje er spredt bosetting god beredskap. Stortinget har satt mål om at vi skal opprettholde vår selvforsyningsgrad av mat, også fordi det gjør oss tryggere. Skal mat produseres i Norge, må det bo folk der den lages.

En politikk som sørger for spredt bosetting er ikke alltid den billigste løsningen på kort sikt. Men hvis vi mener at distriktene er viktige for framtidens verdiskaping, for tillit og tilhørighet og for felles sikkerhet er det en god investering. Likevel har utviklingen de siste årene gått i feil retning. Stadig flere ressurser konsentreres i sentrale strøk. Store reformer som kommunereform og politireform gjennomføres uten felles målforståelse og tydelig retning og skaper unødig usikkerhet og frustrasjon.

Distriktspolitikk er, på samme måte som klima, et hensyn som må gå på tvers av alle samfunnsområder – og som dermed sjelden kommer i forsetet. De senere årene har vi hørt stadig oftere at en sektor og et samfunnsområde er for viktig til å bli redusert til distriktspolitikk. Viljen til å tenke helhetlig og integrert om distriktspolitikk er svekket. Men dersom politikken skal holde liv i distriktene, må distriktene være tilstede i alt.

Et viktig mål med dette notatet er derfor å gi distriktspolitikken sin rettmessige plass på tvers av politikkområder. Isolert sett kan det ofte virke som det er en motsetning mellom god kunnskapspolitik og distriktspolitik, god næringspolitikk og distriktspolitik, god helsepolitikk og distriktspolitik. Men disse er ikke motsetninger. Noen ganger må vi samle ressurser, andre ganger må vi spre beslutninger. Og levende kyster og bygder er en forutsetning for et godt samfunn i framtida også.

Vi tar for oss næringspolitikk, skattepolitikk, velferd og offentlig organisering i et distriktsperspektiv, og foreslår løsninger som hele Norge kan ha nytte av.

Næringspolitikk: Det er mye vi ikke vet om framtida, men en god del vet vi også. Vi vet at vi trenger ren transport, mat fra havet og lette materialer som kan produseres uten utslipp. Alt dette har norske kompetansemiljøer gode forutsetninger for å levere dersom politikken er forutsigbar på tvers av forsknings- og innovasjonspolitik, skattepolitikk og offentlige innkjøp. Det bør utvikles tydelige planer for bærekraftig ren godstransport, elektrisk fergedrift, mineralnæring, metall- og materialindustri og havbruk, tilsvarende Regjeringens strategi for bioøkonomi. Vi viser også at statlig støtte til innovasjon og verdiskaping over tid har dreid tydelig mot sentrale strøk på bekostning av distriktene. Det er en uheldig utvikling som bør snus. I tillegg må næringspolitikken i større grad legge til rette for at de minste virksomhetene kan få tilgang på kompetanse og utstyr i nærheten av der de er.

Skattepolitikk: Vi må vri skatt fra arbeid til kapital, fordi det er god næringspolitikk og god distriktspolitik. Naturressursene våre bør også beskattes, særlig svært lønnsomme grunnrentenæringer. Skattepolitikken bør i hovedsak være nasjonal. Kommuneøkonomien bør styrkes gjennom eksisterende lokale skatter og styrket kommuneøkonomi. En grunnrenteskatt på toppen av selskapsskatt for særlig lønnsomme grunnrentenæringer som for eksempel oppdrett bør tilfalle kommunen, men uten avkorting av andre skatter.

Offentlig forvaltning: I framtida må vi få mer ut av mindre i offentlig sektor, fordi oljeinntektene faller og omsorgsbehovet øker. Når vi skal tenke nytt har vi muligheten til også å tenke spredt. Vi foreslår en plan for langt større utflytting av statlige arbeidsplasser, som en del av et arbeid om å tenke nytt om direktorater og forvaltning. Utflytting bør bygge på tydelige kriterier for vertskommuner og nok langsiktighet til å sikre gode overganger for ansatte. Vi har også tidligere tatt til orde for tillitsreform i offentlig sektor som en måte å både sikre bedre resultater og lavere forvaltningskostnader. Vi må tørre å flytte flere beslutninger til førstelinjen og øke medvirkning for medarbeidere i skole, helse og omsorg.

Velferd: Alle har krav på god helse, utdanning og offentlige tjenester. Noen ganger kan gode helsetjenester bety at ekspertise samles på ett sted. Det er bred enighet

om at pasienter kan reise til planlagte operasjoner og at konsentrerte fagmiljø er nødvendige for å bygge og vedlikeholde spisskompetanse hos helsepersonell. Vi kommer likevel ikke utenom at blålystjenester må være nær folk for å gi nødvendig trygghet i krisesituasjoner. Sentralisering av planlagte tjenester trenger ikke ligge i Oslo.

Sykehus og andre velferdstjenester bør i størst mulig grad legges nær der folk bor, både for å skape levende bymiljø og unngå store transportkostnader og klimagassutslipp. Lang skolevei kan være et problem, og vi bør i større grad samle lærerstaber fra flere skoler i felles fagmiljø der lærerne reiser, og barna ikke nødvendigvis samles på én skole. Høyere utdanningsinstitusjoner bør i større grad pålegges å tilby tilpassede moduler på desentraliserte campus og gjennom virtuelle læringsopplegg.

KORT OM AGENDA NORD-NORGE

Formålet

Formålet til Agenda Nord-Norge er å gi Norge et verktøy for samhandling på tvers av geografi, næringer, offentlig og privat sektor, organisasjoner og politiske partier i nord. Vi skal bidra til koblinger og kunnskap som fremmer verdiskaping i det nordlige Norge. Hvert år skal vi samle nærings- og samfunnsaktører som brenner for utvikling i nord. Agenda Nord-Norge skal være Norges viktigste og største verdiskapingsarena i nord. Gjennom Konjunkturbarometer for Nord-Norge skal vi være den beste kunnskapsaktøren om nord og gjennom ambassadørprogrammet skal vi være den beste talentfabrikken både i og om nettopp det. Samhandling

Norsk økonomi flyttes nordover og resultatene kommer ikke av seg selv. En geografisk stor region med lavt befolkningstall og små bedrifter må samarbeide og samhandle for å vinne de internasjonale markedene. Agenda Nord-Norge skal bidra til at de nordnorske aktørene i privat og offentlig sektor sammen når verdensklasse. Arena

Agenda Nord-Norge arrangerer en gang i året Norges viktigste og største møteplass i nord, for å framskaffe kunnskap og skape en arena for dialog. Det er en felles nordnorsk koblingsarena for sentrale aktører med betydning for landsdelens verdiskaping. Her møtes en rekke beslutningstakere fra privat og offentlig sektor, ulike bransjer, politikk, academia og administrasjon. Agenda Nord-Norge skal utvikle landsdelens stemmer. Derfor har vi etablert et nordnorsk ambassadørprogram. Hvert år skal et nytt kull foreta et dypdykk i landsdelens kultur, identitet, geografi, historie og næringer. Ambassadørene skal bidra til at landsdelens stemmer blir mer synlig både nasjonalt og internasjonalt. Agenda Nord-Norge skal videreutvikle og forvalte Konjunkturbarometer for Nord-Norge. Vi skal tilrettelegge for ny kunnskap, ideer og initiativer. Dette skal vi gjøre gjennom flere utgivelser, ny plattform og nye leverandører. Alt med et mål om å bygge et sterkere og mer tidsaktuelt KB. Prosjektteamet rundt KB består av Bedriftskompetanse AS, Menon Economics AS, Mo Industripark AS og Salt AS.

Agenda Nord-Norge skal bringe verden til Nord-Norge og Nord-Norge til verden. Gjennom ei internasjonal samling inviterer vi hvert år en rekke internasjonale aktører, handelspartnere og bedrifter for å skape sterkere internasjonale relasjoner. Samarbeid

Nordnorsk samarbeid har historisk gått gjennom ulike faser. Etter noen år med interessenemotsetninger og avvikling av samarbeidsarenaer, følte næringslivet et behov for en felles nordnorsk koblingsarena. Derfor skapte LO, NHO og SpareBank 1 Nord-Norge i 2014 møteplassen Agenda Nord-Norge. Agenda Nord-Norge er et aksjeselskap med ideelt formål. Selskapet er eid av LO i Nord-Norge, NHO i Nord-Norge og Sparebank 1 Nord-Norge. Gjennom virksomhetens geografiske spredning og kontorer er vi representert i alle deler av landsdelen.